

МЕХАНІЗМИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Кучевський В., магістр,
Пугачова Н.С., здобувач,
Плотнікова М.Ф., к. е. н., доцент,
Житомирський національний агроекологічний
університет, м. Житомир

Постановка проблеми. Відсутності системного підходу в управлінні в державі зумовили деградацію земель, проблеми демографічного та економічного характеру, культурно-історичні передумови занепаду села. Занепад виробничої та соціальної інфраструктури, деградація ґрунтів, низький рівень життя, старіння населення, зростання безробіття та нижчий порівняно з

іншими секторами рівень заробітної плати в аграрному виробництві сприяли зменшенню його кількості на 3 млн. осіб. Скорочується кількість дітей на сільських територіях. За межею бідності перебуває 15 % селян. Щорічно з мапи України знімають понад 20 населених пунктів. Метою дослідження є пошук інноваційних підходів в управлінні розвитком сільських територій з метою забезпечення їх збалансованого становлення як моделі суспільства майбутнього.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сільських територій у світі тривалий час орієнтований на виробництво сільськогосподарської продукції, інтенсивне використання земельних угідь. Найбільш поширені підходи до трактування поняття «сільський розвиток» відображені в таблиці. Їх домінування стало основою аграрної політики. Пошук механізмів відродження сільських територій на основі гармонійного сталого розвитку, самозабезпеченості суспільно-економічної та екологічної діяльності є наразі актуальною в межах глобальної системи розвитку людства [1]. Родова садиба – місце проживання сім'ї, головної складової суспільства. Така ділянка передбачає наявність з любов'ю побудованого будинку, посаженого Родового дерева, лісу, саду городу, живоплоту з лісових культур, облаштованого ставка. Мала батьківщина, вічне коріння, що зв'язує з Землею, допомагає відчувати зв'язок з усім сущим у Всесвіті: з Богом, природою, планетами та зірками, предками, іншими людьми. Завдяки цим зв'язкам людина щаслива, здорова, цілісна, отримує підтримку, реалізує своє призначення. Земельна ділянка з об'єктами на ній є неподільною і надається повнолітнім громадянам України безоплатно, у довічно успадковане користування і володіння без права продажу, з правом передачі лише в спадок.

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття «сільський розвиток»

Підхід	Сутність підходу	Представники
Галузевий / функціональний	Збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва, протиставлення села і міста, сільського господарства і промисловості	І. Баланюк, В. Геєць, О. Бугуцький, Л. Молдаван, В. Горьовий
Інноваційно-інвестиційний	Ставка робиться на управління інноваційно-інвестиційними процесами як визначального інструменту сільського розвитку	В. Покотилова
Інституційно-державотворчий	Головна роль відводиться розвитку механізмів державного регулювання інституційного середовища в аграрному секторі	Б. Супіханов, І. Духневич, О. Шевченко, Д. Міщенко, О. Вінська
Територіальний	Реалізація потенціалу території (природного, матеріального, людського)	О. Павлов, П. Гайдуцький, М. Орлатий, Ю. Губеня, О. Бородіна, П. Саблук, В. Юрчишин
Поліфункціональний / мультифункціональний, багатфункціональний	Функціонування на території об'єктів різних галузей (сільськогосподарських, промислових, переробних, сфери обслуговування, послуг, рекреації, охорони здоров'я, культури та відпочинку тощо)	І. Берг, І. Прокопа, Г. Черевко, Л. Шепотько
Пермакультурний / біологічний	Повернення до традиційної системи господарювання та життєдіяльності на Землі	Б. Моллісон, З. Хольцер, М. Фукуока
Родове поселення	Гармонійне проживання Роду в єдності з Природою, як того прагнув Бог	В. Мегре, В. Медіков, М. Павлов, В. Россоха, М. Кропивко, М. Плотнікова

В Україні на різній стадії становлення засновано понад 100 родових поселень. Їх мешканці – це переважно молодь з вищою освітою, яка сама забезпечує себе чистими продуктами харчування, веде здоровий спосіб життя,

розкриває свій творчий потенціал. Середній вік поселенців становить 35 ± 5 років. Синергетичний ефект досягається внаслідок взаємодії «ресурсів середовища – навичок особистості – інфраструктурного забезпечення» у гармонії з Законами Всесвіту без додаткового фінансування з боку держави.

Інвестиції в сільські території фізичних осіб через механізм «Родова садиба» є способом вкладення у відродження територій, коли «інвестор» не вимагає повернення вкладів й отримання доходів та прибутку по ним. Інклюзія кожного члена громади та суспільства активізує та примножує природно-ресурсний потенціал. Управління родовими поселеннями реалізується здійснюється на засадах партисипативного управління. Прикладом практичної реалізації підходу є досвід Несолонської сільської ради Новоград-Волинського району Житомирської області. Реалізація функцій його діяльності відбувається через створення самодостатньої та самовідновлюваної екологічної системи, просвітницьку, освітню та культурна діяльність, розвиток особистісних характеристик людини, забезпечення продовольчої, енергетичної, культурної, економічної безпеки.

Засобами забезпечення розвитку поселенців є реміснича, оздоровча, освітня, культурна, рекреаційна, науково-дослідна діяльність. Позитивною є тенденція до зростання чисельності поселенців, їх бажання народжувати дітей та багатофункціонально вирішувати спектр завдань сільського розвитку та національного відродження. Діюча практика господарювання в Україні засвідчила, що облаштування родової садиби та наповнення її всім необхідним для нормальної життєдіяльності передбачає інвестування не менше 300 тис. грн протягом 10 років, висадка зеленої огорожі неплодових дерев не менше 30% площі, а також створення самодостатньої та гармонійної екосистеми, що вимагає мінімального втручання людини для свого функціонування. Якщо прийняти середню площу села 250 га виділених під родові садиби, то за 10 років інвестиції приватних осіб у населений пункт складуть 75 млн. грн., екологічно чистої продукції буде вирощено на суму 2,5 млн. грн. Відродження

600 населених пунктів, знятих з мапи України за роки незалежності, і 600 сіл, які знаходяться на межі вимирання, забезпечить зайнятість 100 тисячам середньорічних працівників, прихід приватних інвестиції в сумі 9 млрд., виробництво екологічно чистої продукції на суму 3 млрд. грн. У таких населених пунктах буде посаджено 100–150 тисяч гектарів лісових насаджень та збережено 3 млрд. грн. бюджетних асигнувань на ґрунтозахисні заходи [2–4].

Ріст зайнятості у сільській місцевості викличе зростання у сфері обслуговування, створення обслуговуючих кооперативів, нових виробництв, у тому числі високотехнологічних, збереження та відновлення функціонування закладів культури, дитячих садків та інших об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури. Описані заходи будуть сприяти розвитку економіки сімейних бюджетів, фізичному здоров'ю людей, зниженню навантаження на інфраструктуру міст, розвитку нових населених пунктів і створенню нових робочих місць. Прийняття та реалізація положень Закону України «Про родові садиби і родові поселення» забезпечить незворотній розвиток української родини на якісно новому морально-психологічному рівні, що матиме стратегічні позитивні наслідки. У родових садибах реалізується прерогатива сільської місцевості – збереження сімейних цінностей, розвиток національної культури, історії, традицій, відродження та примноження природно-ресурсного потенціалу території. Поселенці ведуть спільну роботу з роздільного сміттєзбирання, підвищення родючості ґрунтів, очищення води і повітря; впровадження ноосферної освіти на принципі «Здоров'я Землі – здоров'я Людини».

Висновки. Реальним механізмом відродження сільських територій є реалізація ідею «Родова садиба», де об'єднані люди на єдиній світоглядній основі – гармонії Людини та Природи. Поселенці активно залучають нові технології, інвестують у розвиток територій, розвивають всі форми малого та середнього бізнесу. Освоєння ним спустошених сіл та хуторів, забезпечення виробництва екологічно чистого продовольства дозволяє створювати ефективні

підприємницькі структури та громади на засадах самозабезпеченості, будуючи власний дім на своїй землі, яку можна залишити нащадкам поряд з досконалим середовищем існування.

Література:

1. Nitsenko V., Nyenno I., Kryukova I., Kalyna T., Plotnikova M. (2017) Business Model For A Sea Commercial Port As A Way To Reach Sustainable Development Goals // Journal Of Security And Sustainability Issues, Volume 7, Number 1, P. 155–166 URL [http://doi.org/10.9770/jssi.2017.6.4\(13\)](http://doi.org/10.9770/jssi.2017.6.4(13))
2. Родова садиба: економіка, технології, комунікації, екологія: [навч. посіб.]. / М. Л. Васильєв, Г. І. Грабар, С. В. Молодецька, М. Ф. Плотнікова. – Житомир: Рута, 2017. – 272 с.
3. Васильєв М. Л., Плотнікова М. Ф. Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект // Вісник ЖНАЕУ, 2014, № 2, Т. 4, ч. II, С. 412–423.
4. Prysiazhniuk O., Plotnikova M., Buluy O. Cluster approach in administration of rural areas // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2018. – Vol. 40. No. 2. – P. 118–127.